

Posudek rigorózní práce

Mgr. Filip Paulus, Dějiny botanické zahrady na Smíchově ve světle archivních pramenů.

Nové poznatky k dějinám botaniky v českých zemích na přelomu 18. a 19. století, Katedra pomocných věd historických a archivního studia FF UK v Praze, Praha 2016, 147 s. + přílohy.

Kvalifikační práce, jejichž zaměření by bylo výrazně interdisciplinárního charakteru, nejsou nikterak časté, zvláště pak jedná-li se o práce úzce související s přírodními vědami, v nichž je nezbytné uplatnění alespoň základních znalostí z dané oblasti. K nemnoha pracím tohoto typu náleží předkládaná rigorózní práce Mgr. Pauluse, zaujímající výběrem tématu (v rámci prací zpracovávaných na katedře PVHAS) svébytné postavení. Úkol, který si F. Paulus vytýčil, tj. zpracování přehledné historie smíchovské botanické zahrady se speciálním zřetelem k archivnímu dochování map a plánů, nebyl nikterak jednoduchý. Aby mohla být práce tohoto typu zpracována, musel autor splňovat několik základních předpokladů – kromě jiných to je zejména nadstandardní zájem o danou problematiku, velmi dobrá znalost historické geografie a kartografie a především praktické zkušenosti s materiálem tohoto typu, dobrá orientace v archivním materiálu, resp. přehled o fondech, v nichž jsou uloženy písemnosti k danému tématu se vztahující, v neposlední řadě základní orientace v botanice.

Hlavní impulz pro zpracování dané práce představovalo znovuobjevení stavebních plánů v dosud nezpracované (resp. pouze částečně zpracované) Sbírcce map a plánů uložené v Národním archivu, autorem předkládané práce, jenž je zároveň správcem jmenované sbírky. Práce je členěna na několik oddílů, přinášejících postupně základní informace obecnějšího charakteru k dějinám zahrad a parků, se zřetelem k zahradám v Čechách. Hlavní pozornost v dané souvislosti věnuje autor zahradám botanickým, jejich typologii, a zejména pak botanické zahradě na Smíchově. Po základním představení – situování zahrady a d., připomíná i existenci dalších zahrad, hlavní pozornost věnuje ovšem osudům zahrady od doby, kdy byla převedena po zrušení jezuitského řádu na Studijní fond, v jehož majetku se nacházela až do svého zániku – tzn. popisu vlastního areálu a jeho proměnám, souvisejícím především se sloučením stávajícího areálu s Kounickou zahradou. V rámci popisu přináší autor celou řadu informací a zejména námětů, jež by zasloužily samostatného zpracování. Zajímavé je v této souvislosti např. začlenění textu (citace) týkajícího se povodně v roce 1824 (s. 43 a n.), řadu otázek vyvolává i pasáž týkající se poštovní služby (zejména převážení rostlin), pěstování rostlin (např. artyčoky – s. 19) a s tím související otázka podnebí. Samostatnou pozornost by zasloužil i rozbor dochované korespondence. Hlavním zdrojem pramenů byly autorovy ústřední fondy v Národním archivu – české gubernium, místodržitelství, osobní fond V. F. X. Kosteleckého v Archivu Národního muzea, písemnosti týkající se zpracovávaného tématu uložené v Archivu hlavního města Prahy a d.

Nedílnou součástí botanických zahrad představovaly a představují skleníky, jimiž se autor zabývá v další části textu, na základě pramenů dokumentuje jejich výstavbu v letech 1783, 1806 a 1884 a související osudy. Stranou pozornosti neponechává autor ani významné osobnosti – ředitele zahrady, kdy sleduje jejich profesní zaměření dokumentované na pozadí jejich knihoven, nechybí ani základní informace týkající se výuky probíhající v botanické zahradě. Samostatná kapitola je pak věnována popisu vlastních plánů, resp. vytvoření katalogu těch, jež jsou součástí Sbírcy map a plánů Národního archivu (41 ks), ale i těch, které jsou uloženy v rámci fondu Českého gubernia (3 ks), a rovněž i plánů zahrady se týkajících, jež jsou uloženy v Archivu hlavního města Prahy (9 ks) a jednoho

plánu v mapové sbírce Přírodovědecké fakulty UK. Vedlejším a nezanedbatelným přínosem práce je pak informace týkající se restaurování plánů z Národního archivu, využitých v rámci zpracování dějin botanické zahrady. Nedílnou součástí práce jsou závěrem připojené rejstříky (pečlivě zpracovaný jmenný a místní rejstřík) a především bohatá obrazová příloha čítající celkem 56 položek a obsahující především (ale nejen) plánovou dokumentaci. V souvislosti s popisem plánů je připojena pasáž týkající psací látky – papíru (v přehledu je sice uveden papyrus, nikoli však již pergamen) a vodoznaků, jako identifikační značky (zde by bylo vhodnější a exaktnější namísto označení první a druhý půlarch vycházet ze správné orientace psací látky – papíru a specifikovat umístění pomocí termínů heraldicky vpravo či vlevo). Pokud jde o literaturu vztahující se k filigránům, bylo by vhodné doplnit o práce Ch. Bricqueta a G. Piccarda.

V bohatém poznámkovém aparátu autor jednak standardně odkazuje na archivní uložení využívaných pramenů a literatury (zde by bylo však potřeba větší důslednosti neb řada odkazů uvedena není, u citací internetových zdrojů není uvedeno datum citování), rovněž nechybí ani vysvětlení jednotlivých užívaných pojmů, ať již z oblasti přírodních věd (botaniky), tak i z oblasti správních. V tomto případě je ke zvážení (jednak s ohledem na nezatěžování poznámkového aparátu, jednak i pro větší přehlednost) zařazení terminologického slovníčku. Pokud jde o další diskusní poznámky, připomínky či otázky týkající se práce, připojuji je v následujícím přehledu:

- označení předkládané práce jako studie není nejvhodnější (pozn. 2, s. 8);
- nestandardní, neobvyklé je užití zkratky kar. pro označení kartonu (obvykle kart. či kt.) a fas. pro fascikl (obvykle fasc.);
- zkratka pro sbírku map a plánů uvedena v tabulce úvodem (s. 7) ve dvojí formě – MAP a SMP;
- pokud jde o Ignáce Palliardiho (s. 22), je diskutabilní jeho označení stavbyvedoucí, spíše se jednalo o projektujícího architekta;
- s. 17, pozn. 35 – Hanzlíková nikoli Hanzalíková Kateřina;
- s. 18, pozn. 38 – co je míněno pojmem útržky matrik? (není uveden žádný odkaz);
- vzhledem k širší tematických okruhů reflektovaných v textu by stálo za zvážení připojení mezititulků či alespoň výraznějšího grafického rozčlenění (mezery, odsazení textu);
- v případě účtů, na nichž se objevuje variantní psaní termínu botanická zahrada, nemohlo se, vedle neznalosti termínu pisateli, jednat o variantní způsoby psaní ovlivněné nářečím?;
- s. 37 – nelze zcela zobecňovat v případě staveb cena vs. kvalita;
- pozn. 107 – místo Freiherr je vhodnější užití termínu svobodný pán.

Závěr: práce přibližuje řadu zajímavých témat vztahujících se k dějinám smíchovské botanické zahrady, z nichž jedno každé by si zasloužilo (a má k tomu i patřičný potenciál) samostatné hlubší rozpracování. Práci, jež tak v dané podobě představuje základ a inspiraci pro další rozšířené studium jednotlivých oblastí, doporučuji k obhajobě a navrhuji její přijetí jako podklad pro udělení titulu PhDr.

doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc.
vedoucí práce

V Praze dne 15. listopadu 2016